

Αλληλεπίδραση σχολείου, τοπικής κοινωνίας και αυτοδιοίκησης μέσα από τυπικές, ημιτυπικές και άτυπες σχολικές πρακτικές γραμματισμού

School, local government and community interaction via formal, non-formal and informal school literacy practices

Ιωάννα Βορβή, Σχολική Σύμβουλος ΠΕ02, Περιφερειακή Δ/νση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας, ioaborb@gmail.com

Ευγενία Δανηλίδου, Σχολική Σύμβουλος ΠΕ02, Περιφερειακή Δ/νση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας, Διδάκτωρ Παιδαγωγικών Επιστημών, daniieugenia@gmail.com

Παπαγάλου Φωτεινή, Εκπαιδευτικός ΠΕ19, MSc, foteinh@gmail.com

Ioanna Vorvi, School Counselor UE02, Regional Directorate of Primary and Secondary Education of Central Macedonia, Phd in Philosophy, ioaborb@gmail.com

Eugenia Daniilidou, School Counselor UE02, Regional Directorate of Primary and Secondary Education of Central Macedonia, Phd in Pedagogics, daniieugenia@gmail.com

Papagalou Foteini, High school teacher, MSc, foteinh@gmail.com

Abstract: This paper presents proposals of formal, non-formal and informal school literacy practices aiming at connecting schools with the local community and government. The proposals describe initiatives of school spaces used to benefit local communities and activities related to further education, sports, theater, art, educational festivals and other events for citizens that emphasize the role of school as an educational, cultural and creative communication center. At the same time, suggestions are being made about ways of cooperation between schools and local government infrastructure to deal with financial and social exclusion problems of vulnerable groups of people. The paper also shows specific examples of activities that work efficiently based on carefully planned and goal-oriented projects to promote the schools' role as part of the social environment.

Keywords: local community, local government, school, practices.

Περίληψη: Η εργασία αφορά την παρουσίαση προτάσεων τυπικών, ημιτυπικών και άτυπων σχολικών πρακτικών γραμματισμού, με στόχο το άνοιγμα και τη σύνδεση του σχολείου με την τοπική κοινωνία και αυτοδιοίκηση. Οι προτάσεις αυτές αφορούν πρωτοβουλίες αξιοποίησης των σχολικών χώρων προς όφελος της τοπικής κοινωνίας και δράσεις σχετικές με επιμόρφωση, αθλητισμό, θέατρο, τέχνη, διοργάνωση φεστιβάλ παιδείας και άλλες εκδηλώσεις για τους δημότες με ποικίλη θεματολογία, που αναδεικνύουν το σχολείο σε κέντρο εκπαίδευσης, πολιτισμού και δημιουργικής επικοινωνίας. Παράλληλα, προτείνονται τρόποι σύμπραξης του σχολείου και των δομών και φορέων του Δήμου για την αντιμετώπιση οικονομικών προβλημάτων και κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων. Στο πλαίσιο αυτό δίνονται συγκεκριμένα παραδείγματα δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην ανάδειξη του σχολείου ως μέρος του κοινωνικού συνόλου, ενταγμένου ενεργά στο τοπικό και ευρύτερο περιβάλλον, οι οποίες λειτουργούν αποτελεσματικά μέσα από συγκροτημένα και στοχευμένα σχέδια δράσης και όχι αποσπασματικά.

Λέξεις κλειδιά: Τοπική κοινωνία, Αυτοδιοίκηση, σχολείο, πρακτικές.

Εισαγωγή

Η εκπαίδευση αποτελεί σημαντική λειτουργία της κοινωνίας με βασικό κύτταρο του εκπαιδευτικού συστήματος το σχολείο, το οποίο είναι συνδεδεμένο με το στενό και ευρύτερο περιβάλλον του και αποτελεί οργανικό μέρος της κοινότητας στην οποία ανήκει. Η λειτουργία του σχολείου αποτελεί μια ολότητα με επιμέρους πτυχές και παραμέτρους που συνδέονται με το ευρύτερο σύστημα της κοινωνίας μέσα στην οποία λειτουργεί, γι αυτό και αποτελεί ένα ανοιχτό κοινωνικό σύστημα (Πασιαρδής & Πασιαρδή, 2006; Σαΐτης, 2002). Στο πλαίσιο αυτό καθοριστική σημασία έχουν οι σχέσεις αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης ανάμεσα στο σύγχρονο σχολείο και στην τοπική κοινωνία, καθώς επηρεάζονται άμεσα και μάλιστα διαφοροποιούνται ανάλογα με τις εκάστοτε πολιτικές, πολιτιστικές και οικονομικές συνθήκες μιας περιοχής (Κατσαρός, 2008). Πολλές από τις ευθύνες και αρμοδιότητες για την οργάνωση και λειτουργία της εκπαίδευσης ανήκουν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, η οποία έχει εξελιχθεί σε καθοριστικό παράγοντα για τη στήριξη της διοικητικής λειτουργίας των σχολικών μονάδων, τη διαχείριση των πιστώσεων που διατίθενται για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των σχολείων και την εξασφάλιση επαρκούς υλικοτεχνικής υποδομής. Με τον τρόπο αυτόν η Τοπική Αυτοδιοίκηση συμβάλλει στη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για την εύρυθμη και ομαλή λειτουργία των σχολικών μονάδων, όσον αφορά τυπικές, ημιτυπικές και άτυπες πρακτικές γραμματισμού στο πλαίσιο της εκπαίδευσης. Παράλληλα, στηρίζει τις δραστηριότητες και προωθεί τις πρωτοβουλίες τους, εντός και εκτός ωρολογίου προγράμματος.

Σε μια ραγδαία μεταβαλλόμενη εποχή που χαρακτηρίζεται από αλματώδη ανάπτυξη, το σχολείο πρέπει να ανταποκρίνεται στην πρόκληση της διαρκούς προσαρμογής, να παρακολουθεί τις εξελίξεις, να συμμετέχει και να καινοτομεί (Kress, 1999). Οι νέες

απαιτήσεις και προκλήσεις, τα προβλήματα και οι προοπτικές στο χώρο της Παιδείας αντιμετωπίζονται περισσότερο αποτελεσματικά με τη συνεργασία και τον ενεργό ρόλο της τοπικής κοινωνίας και αυτοδιοίκησης. Αναδεικνύεται, έτσι, η ανάγκη για ένα σχολείο ανοιχτό που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της τοπικής κοινότητας και θα αξιοποιεί τις δυνάμεις της και τις μορφωτικές, πολιτιστικές και άλλες ευκαιρίες που παρέχει.

Το σύγχρονο σχολείο οφείλει να αποτελεί συνδετικό κρίκο ανάμεσα στην τοπική κοινωνία και την εκπαιδευτική κοινότητα και κεντρικό πυρήνα του κοινωνικού και πολιτισμικού δικτύου της πόλης, της συνοικίας, της περιοχής και να δημιουργεί το κατάλληλο πλαίσιο ανάπτυξης αμφίδρομων σχέσεων, δικτύωσης με την κοινότητα που το περιβάλλει, δραστηριοποίησης της γειτονιάς, των μαθητών, των εκπαιδευτικών, των γονέων, όλων των δημοτών. Αντίστοιχα, οι φορείς της τοπικής κοινότητας καλούνται να πάρουν πρωτοβουλίες συνεργασιών και συμπράξεων με τη σχολική κοινότητα, ανοίγοντας διαύλους για την αξιοποίηση των κοινωνικών και πολιτισμικών πόρων. Η δικτύωση του σχολείου με επιστημονικούς, κοινωνικούς φορείς, την τοπική κοινότητα και τις δημοτικές υπηρεσίες είναι εφικτή μέσα από ένα ευρύ φάσμα δράσεων που μπορούν να υλοποιηθούν στο πλαίσιο μαθημάτων, καινοτόμων προγραμμάτων, σχολικών εκδρομών, γιορτών και άλλων εκδηλώσεων (Αγγελίδου & Κρητικού, 2005; Σπυροπούλου κ.ά., 2008).

Η εργασία αφορά δράσεις συνεργασίας του σχολείου με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, που υποστηρίζουν την επιστημονική, πολιτισμική και κοινωνική διάσταση του σχολείου και χτίζουν γέφυρες επικοινωνίας και φιλίας με τη γειτονιά και την κοινωνία, εμπλέκοντας όλα τα μέλη της, δίνοντας κίνητρα και διευκολύνοντας τη συμμετοχή παιδιών, εκπαιδευτικών, γονέων και, γενικότερα, δημοτών σε αυτές (Χαραβιτσίδης, 2015).

Οι δράσεις, που παρουσιάζονται στη συνέχεια, έχουν βασικό σκοπό το άνοιγμα του σχολείου και τη σύνδεσή του με την τοπική κοινωνία και αυτοδιοίκηση, προς όφελος τόσο των μαθητών όσο και των κατοίκων της περιοχής στην οποία ανήκει το σχολείο. Όσον αφορά τους μαθητές, οι δράσεις στοχεύουν στην ανάπτυξη της φαντασίας, της δημιουργικότητας, της υπευθυνότητας, και στην προώθηση των αρχών της εκπαίδευσης για τον εθελοντισμό και την αειφόρο ανάπτυξη. Αναφορικά με τους κατοίκους της περιοχής, οι δράσεις έχουν στόχο την ενεργοποίησή τους για συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι, τη βελτίωση του τρόπου ζωής τους, την ανάπτυξη του γνωστικού, πολιτισμικού κεφαλαίου τους, την καλλιέργεια αξιών μέσω της κοινωνικής προσφοράς και την ποιοτική αναβάθμιση του ελεύθερου χρόνου τους.

Οι στόχοι αυτοί εξυπηρετούνται στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης, που αφορά την εφαρμογή των Προγραμμάτων Σπουδών (ιδιαίτερα όσον αφορά τα μαθήματα των Ερευνητικών Εργασιών, της Τοπικής Ιστορίας, των Βιωματικών Δράσεων και την υλοποίηση διαθεματικών εργασιών, σύνθετων δημιουργικών εργασιών, project), κυρίως, όμως, εξυπηρετούνται με ημιτυπικές και άτυπες σχολικές πρακτικές, αναγκαίο συμπλήρωμα της αγωγής των μαθητών, χωρίς αυστηρούς χωροχρονικούς περιορισμούς και περιορισμούς κάλυψης συγκεκριμένης διδακτέας ύλης. Στις ημιτυπικές μορφές σχολικού γραμματισμού περιλαμβάνονται τα καινοτόμα προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων (Σπυροπούλου κ.ά.,

2008), ενώ στις άτυπες μορφές γραμματισμού εντάσσεται η ευρύτερη σχολική και εξωδιδασκτική ζωή, όπως οι σχολικές γιορτές, οι εκδρομές, οι δράσεις των μαθητικών κοινοτήτων, εκθέσεις και άλλου είδους σχολικές εκδηλώσεις (Κουτσογιάννης & Παυλίδου, 2012).

Οι δράσεις λειτουργούν αποτελεσματικά μέσα από συγκροτημένα σχέδια δράσης και όχι αποσπασματικά. Ένα πλαίσιο δομής και ανάπτυξης Σχεδίου Δράσης μπορεί να περιλαμβάνει: 1. αναγκαιότητα της υλοποίησης του Σχεδίου Δράσης 2. σκοπούς και στόχους του 3. μεθοδολογία υλοποίησης 4. χρονοδιάγραμμα υλοποίησης 5. διαδικασίες αξιολόγησης του Σχεδίου Δράσης και έκθεση των αποτελεσμάτων. Κάθε σχολική μονάδα μπορεί να προσαρμόσει τα στοιχεία της ανάπτυξης του Σχεδίου Δράσης, στο πλαίσιο των στόχων, όπως αναπτύχθηκαν παραπάνω, ανάλογα με το ειδικότερο αντικείμενο με το οποίο προτίθεται να ασχοληθεί και με τις ιδιαιτερότητες του σχολείου.

1. Δράσεις συνεργασίας του σχολείου με την Τοπική Αυτοδιοίκηση

Παρουσιάζονται στη συνέχεια ενδεικτικά θέματα/πεδία συνεργασίας του σχολείου με την Τοπική Αυτοδιοίκηση με σχετικές δραστηριότητες και τα συνακόλουθα αποτελέσματα, που μπορούν να ενταχθούν και να αναπτυχθούν σε Σχέδια Δράσης. Το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των Σχεδίων Δράσης ποικίλλει ανάλογα με την έκτασή τους και τον αριθμό των προγραμματισμένων δράσεων.

1.1 Αξιοποίηση των υποδομών του σχολείου

Το σχολείο αποτελεί χώρο που έχει τη δυνατότητα να μεταβληθεί σε τοπικό πολυδύναμο κέντρο, εστία γνώσης και πολιτισμού, αξιοποιώντας τις υποδομές του όχι μόνο για τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών εντός του σχολικού ωραρίου, αλλά επεκτείνοντας τις ώρες λειτουργίας του για τη διάχυση του έργου του και για τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, με ορθολογική κατανομή και διάθεση του χώρου και των φυσικών και υλικών πόρων του. Για την επίτευξη του στόχου του Ανοικτού Σχολείου, μπορούν να συνεργάζονται γονείς, Τοπική Αυτοδιοίκηση, μαθητές και εκπαιδευτικοί και να διατίθενται σχολικοί χώροι όπως το προαύλιο, η αίθουσα εκδηλώσεων, τα εργαστήρια, η βιβλιοθήκη, οι αθλητικές υποδομές, προκειμένου να πραγματοποιηθούν δραστηριότητες εκπαιδευτικές, επιμορφωτικές, πολιτιστικές, κοινωνικές, άθλησης, αναψυχής κ.ά..

Ενδεικτικές δράσεις:

- Αξιοποίηση της σχολικής αίθουσας εκδηλώσεων για δραστηριότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μορφωτικών, πολιτιστικών συλλόγων κ.τ.λ..
- Σχολική βιβλιοθήκη ανοιχτή στους κατοίκους της περιοχής, με εθελοντική εργασία εκπαιδευτικών, μαθητικών κοινοτήτων και μελών του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου.

- Αξιοποίηση των αθλητικών υποδομών του σχολείου, για την άθληση των κατοίκων και, ενδεχομένως, των μαθητών, καθώς και του αύλιου χώρου για ομαδικά αθλήματα.

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των δημοτών με δημιουργικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες. - Αλληλεπίδραση και διαμόρφωση θετικών σχέσεων μέσα από ευχάριστες παιγνιώδεις και ψυχαγωγικές δραστηριότητες.

1.2 Το σχολείο επιμορφωτικό κέντρο για τους δημότες

Ο σχολικός χώρος με τις υποδομές του, λειτουργώντας απογευματινές ώρες, τα Σαββατοκύριακα και κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών, μπορεί να αξιοποιηθεί για την εκπαίδευση και κατάρτιση των ενηλίκων της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας με την οργάνωση προγραμμάτων επιμόρφωσης και ενημερωτικών διαλέξεων. Με δεδομένο ότι οι επιμορφωτικές δράσεις αφορούν ενηλίκους, για την υλοποίησή τους λαμβάνονται υπόψη οι αρχές και η μεθοδολογία εκπαίδευσης ενηλίκων (Κόκκος, 2005). Για την επιλογή των επιμορφωτών αξιοποιείται το ανθρώπινο δυναμικό των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και συνεργαζόμενων φορέων, καθώς και το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου. Ειδικότερα για την εκπαίδευση των ενηλίκων στις νέες τεχνολογίες, χώρος διεξαγωγής της επιμόρφωσης είναι το εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου, ενώ οι εκπαιδευτές μπορεί να είναι καθηγητές Πληροφορικής ή ελεύθεροι επαγγελματίες με αποδεδειγμένες γνώσεις στη διδασκαλία των νέων τεχνολογιών.

Ενδεικτικές δράσεις:

- Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Πολιτών για την απόκτηση δεξιοτήτων στις νέες τεχνολογίες, που αφορούν χρήση του υπολογιστή και του διαδικτύου, χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο, υπηρεσίες που προσφέρονται από το διαδίκτυο για την εξυπηρέτηση των πολιτών (υποβολή φορολογικών δηλώσεων, επικοινωνία με κυβερνητικά όργανα κ.τ.λ.), ηλεκτρονικές συναλλαγές (αγορές, κ.τ.λ.) και άλλα θέματα.
- Πρόγραμμα εκμάθησης ξένων γλωσσών, με καθηγητές από το σχολικό, αλλά και ευρύτερο χώρο.
- Σχολή Γονέων για τη στήριξη και τη Συμβουλευτική γονέων και μαθητών σε θέματα παιδαγωγικής αντιμετώπισης των παιδιών τους και τρόπων διαχείρισης και υποστήριξης μελέτης και μάθησης.
- Ενημερωτικές διαλέξεις σε δημότες, για ιστορικούς χώρους, μνημεία, λαϊκή παράδοση, αλλά και για ζητήματα σχετικά με την παραγωγή, επιχειρηματικότητα και ανάπτυξη του τόπου τους.
- Ενημερωτικές διαλέξεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας, κατά τις οποίες παρουσιάζονται θέματα όπως η σχολική βία και εκφοβισμός,

το κάπνισμα και οι εξαρτησιογόνες ουσίες, η ασφαλής πλοήγηση στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter, instagram, youtube κ.ά.).

- Πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης, για αλλόγλωσσους κατοίκους της περιοχής, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη τους να αναπτύξουν όσο το δυνατόν περισσότερο το επίπεδο της γλωσσομάθειάς τους.
- Προγράμματα ένταξης για πολιτιστικές ή άλλες μειονότητες, που αναδεικνύουν την κοινωνική και πολιτισμική ιδιαιτερότητα ως αναπόσπαστο μέρος της σχολικής και ευρύτερης κοινωνικής ζωής, η οποία δεν επιβαρύνει αλλά εμπλουτίζει την κοινωνική εμπειρία.

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Γλωσσομάθεια και ανάπτυξη δεξιοτήτων ψηφιακού γραμματισμού σε πολίτες εργαζόμενους και άνεργους με ανάγκη γνώσης ξένων γλωσσών και νέων τεχνολογιών, οι οποίοι προέρχονται από κοινωνικά ευαίσθητες ή/και αποκλεισμένες ομάδες αλλά και από τον γενικό πληθυσμό (αγρότες, επαγγελματίες, επιχειρηματίες, νοικοκυρές, κ.ά.). - Εμπλουτισμός και ποιοτική αναβάθμιση του επιπέδου των σπουδών και των αντιλήψεων των γονέων σε θέματα παιδαγωγικά και συμβουλευτικής εφήβων. - Βελτίωση της επαφής και των σχέσεων των γονέων με το σχολείο. - Βελτίωση της συμπεριφοράς και της επίδοσης των παιδιών τους. - Καλύτερη γνωριμία των κατοίκων με τον τόπο τους και την ιστορία του. - Συνειδητοποίηση της αναπτυξιακής του πορείας. - Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των δημοτών σε ευαίσθητα κοινωνικά θέματα και προβλήματα. - Κοινωνική ενσωμάτωση των ευπαθών ομάδων, μέσα από τη συμμετοχή τους σε κοινότητες μάθησης.

1.3 Το σχολείο εστία γνώσης και πολιτισμού

Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της τοπικής κοινωνίας, συμβάλλει ώστε να εξασφαλιστεί ένα πλούσιο μαθησιακό περιβάλλον, το οποίο θα προσδώσει δυναμισμό στην εκπαιδευτική, κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα. Στην κατεύθυνση αυτή είναι σημαντική η διάθεση των πόρων και των υποδομών του σχολείου για τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού για πολιτιστικές δραστηριότητες και τη δημιουργική απασχόλησή τους κατά τον ελεύθερο χρόνο τους. Η ανάπτυξη πολιτιστικών δράσεων και η προώθηση των τοπικών αναπτυξιακών δυνατοτήτων για την έκφραση, διατήρηση και ανάπτυξη της τοπικής πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς αποτελεί μια ιδιαίτερη μαθησιακή διαδικασία που μπορεί να διαμορφώσει κοινότητες μάθησης και πράξης. Με συμμετοχική δραστηριοποίηση και εθελοντική εργασία ατόμων που έχουν άμεση σχέση με το εκάστοτε αντικείμενο ενισχύεται η πολιτιστική ζωή του τόπου και δημιουργείται ένα περιβάλλον με πολλές ευκαιρίες επαφής με την τέχνη, τον πολιτισμό και την παράδοση, και, γενικότερα, ένα εμπλουτισμένο σε ερεθίσματα περιβάλλον για όλους, που θα παρέχει στήριξη και ευκαιρίες άτυπης εκπαίδευσης και κατάρτισης στους δημότες. Επίσης, βασική έκφραση του δυναμισμού του Ανοικτού Σχολείου και της τόνωσης της ζωής μέσα και γύρω από το σχολείο αποτελούν οι σχολικές εκδηλώσεις που

διοργανώνονται με βάση τις πρωτοβουλίες και τη συνεργασία μαθητών και εκπαιδευτικών, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τοπικών πολιτιστικών και μορφωτικών συλλόγων και άλλων φορέων της τοπικής κοινωνίας.

Ενδεικτικές δράσεις:

- Μαθήματα παραδοσιακών χορών.
- Μαθήματα και αγώνες σκακιού.
- Μαθήματα ζωγραφικής και κεραμικής.
- Διοργάνωση εκθέσεων βιβλίου, φωτογραφίας, ζωγραφικής.
- Κινηματογραφικές προβολές.
- Εκδηλώσεις του σχολείου με πολιτιστικό, επετειακό, αθλητικό χαρακτήρα που είναι ανοιχτές στο ευρύτερο περιβάλλον του, όπως παρουσίαση θεατρικών σχολικών παραστάσεων, χορευτικές εκδηλώσεις, μουσικά απογεύματα με τη συμμετοχή των χορωδιών και των μουσικών συνόλων του σχολείου και, ενδεχομένως, του Δήμου.
- Ένταξη σχολείων και δημοτών σε ευρωπαϊκά προγράμματα και συμμετοχή φορέων του Δήμου (π.χ. Comenius Regio, Grundtvig).
- Φεστιβάλ Νεανικής Έκφρασης και Τέχνης, Φεστιβάλ και γιορτές παιδείας και πολιτισμού, του Δήμου.
- Εκδηλώσεις της σχολικής ζωής που αναδεικνύουν τους δεσμούς ανάμεσα στις πολλαπλές κουλτούρες που εκπροσωπούνται σε κάθε σχολικό και ευρύτερο περιβάλλον (ημέρες γευσιγνωσίας, μουσικής και χορών από τις χώρες προέλευσης των αλλοδαπών μαθητών και κατοίκων της περιοχής κ.ά).

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Ενίσχυση του πολιτισμικού κεφαλαίου και των γνώσεων των κατοίκων της περιοχής, καλλιέργεια της αισθητικής τους. - Επαφή των δημοτών με τα αποτελέσματα της δημιουργικής έκφρασης των μαθητών. - Ενίσχυση διαφορετικών επικοινωνιακών κωδίκων και ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων έκφρασης, δημιουργικότητας, κίνησης, φαντασίας, συλλογικότητας. - Ανάδειξη της πολιτισμικής δυναμικής της εκπαίδευσης, που συμβάλλει αποτελεσματικά στη βιωματική αγωγή και εκπαίδευση. - Λειτουργία της σχολικής μονάδας ως κοινότητας μάθησης. - Ενδυνάμωση της επαφής των αλλοδαπών γονιών και των ευπαθών ομάδων πολιτών με το σχολείο και ενίσχυση της σχέσης τους με τους υπόλοιπους γονείς μέσα από την ενθάρρυνση και στήριξη της συμμετοχής τους στα κοινωνικά και πολιτιστικά δρώμενα. - Διάχυση μέρους του εκπαιδευτικού έργου στην τοπική κοινωνία, η οποία συμβάλλει στην πληροφόρηση των κατοίκων και στη βαθύτερη γνώση για το έργο του σχολείου της περιοχής τους. - Διασύνδεση των μαθητών μεταξύ τους και με την κοινωνία και τις δραστηριότητές της, με τη σύμπραξη των σχολείων του Δήμου και τη συμμετοχή δημοτών σε ευρωπαϊκά προγράμματα και σε δημοτικές διοργανώσεις όπως τα φεστιβάλ και οι γιορτές παιδείας και πολιτισμού. - Διαμόρφωση θετικών σχέσεων μεταξύ αλλοδαπών και γηγενών μαθητών και δημοτών.

1.4 Ανάπτυξη εθελοντισμού: κοινωνική προσφορά - περιβαλλοντική συνείδηση

Με στόχο την ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των μαθητών, νοητική, αλλά και ψυχοσυναισθηματική, το Ανοικτό Σχολείο είναι σε θέση να εξυπηρετεί, αλλά και να ενθαρρύνει, την ανάπτυξη δραστηριοτήτων εθελοντισμού και κοινωνικής προσφοράς, συνεργαζόμενο με τις υπηρεσίες πρόνοιας και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, λειτουργώντας ως παρατηρητήριο κοινωνικών προβλημάτων και, παράλληλα, ως πυρήνας ανάπτυξης κατάλληλων πολιτικών παρέμβασης. Επιπλέον, η σύνδεση του σχολείου με ομάδες που δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο της αντίστοιχης τοπικής κοινωνίας, ομάδες πολιτών, ομάδες νέων, ενώσεις, συλλόγους με κοινωνικό ή οικολογικό χαρακτήρα και με τοπικά εκπαιδευτικά, πολιτιστικά και αθλητικά δίκτυα και συμπράξεις φορέων, καθώς και με μη-κυβερνητικές οργανώσεις, μπορεί να αποτελέσει τη βάση επάνω στην οποία θα αναπτυχθούν πρωτοβουλίες προγραμμάτων κοινωνικού εθελοντισμού με ενισχυμένη συμμετοχή και, επομένως, πολλαπλάσια αποτελέσματα. Προς αυτήν την κατεύθυνση θα αξιοποιηθούν χορηγίες και εθελοντικές προσφορές από κοινωνικούς και οικονομικούς φορείς, στο πλαίσιο άσκησης της κοινωνικής τους ευθύνης. Με τον τρόπο αυτόν η προσφορά των σχολικών μονάδων κάθε περιοχής μπορεί να είναι σημαντική για την κάλυψη ουσιαστικών αναγκών των ευάλωτων ομάδων του τοπικού αλλά και ευρύτερου πληθυσμού, για την προστασία του περιβάλλοντος, για την πολιτισμική ανάπτυξη της περιοχής κ.τ.λ. και τα σχολεία να αποτελέσουν κέντρα συσπείρωσης των τοπικών κοινωνιών γύρω από αυτά. Η συνεργασία ανάμεσα στο σχολείο, τους κοινωνικούς φορείς και την τοπική κοινότητα για την υλοποίηση δράσεων που χαρακτηρίζονται από την ενίσχυση της αλληλεγγύης προς τον συνάνθρωπο, την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και την καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης αναδεικνύει τον ευρύ πολιτιστικό και κοινωνικό χαρακτήρα τόσο της σχολικής μονάδας όσο και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη συμβολή τους στην ευαισθητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού τους σε σημαντικά κοινωνικά προβλήματα.

Ενδεικτικές δράσεις:

- Συλλογή τροφίμων και ειδών πρώτης ανάγκης για πρόσφυγες και άπορες οικογένειες, σε συνεργασία με την εκκλησία της ενορίας, τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό και Μ.Κ.Ο. όπως το «Χαμόγελο του παιδιού», κ.ά..
- Προσφορά δώρων και παρουσίαση δρώμενων στα Παιδιατρικά Τμήματα Νοσοκομείων και σε οίκους ευγηρίας της περιοχής.
- Συμμετοχή σε ευρύτερα σχετικά προγράμματα, όπως το Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα «Σχολεία Υπερασπιστές των Παιδιών» της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής της UNICEF.
- Δεντροφύτευση, ανθοφύτευση.
- Συνεργασία σχολείου με τους υπεύθυνους δημοτικού πάρκου για την υλοποίηση προγράμματος με θέμα «φύση-αθλητισμός-διασκέδαση».

- Συνεργασία σχολείου-κοινότητας για ανάπτυξη δράσεων όπως «Τα βότανα στην περιοχή μας και η σημασία τους στην καθημερινή ζωή», «Διαχείριση του νερού» κ.ά..
- Δημιουργία φυλλαδίου εθελοντισμού με στόχο την ευαισθητοποίηση για θέματα σημαντικά (π.χ. προστασία του φυσικού περιβάλλοντος) και διάχυσή του στους πολίτες.

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Κοινωνική προσφορά του σχολείου. - Προώθηση της ουσιαστικής κοινωνικής δικαιοσύνης μέσω της διασφάλισης της ποιότητας της εκπαίδευσης - Προαγωγή του αισθήματος ευθύνης απέναντι στο κοινωνικό σύνολο μέσω της κοινωνικής εργασίας. - Ανάδειξη της αξίας του εθελοντισμού, ο οποίος αποτελεί τη βάση μιας κοινωνίας αλληλεγγύης και προσφοράς, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί βασικό μάθημα ζωής για τους μαθητές και τους δημότες που συμμετέχουν. - Ευαισθητοποίηση για την αναγκαιότητα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, ανάληψη ενεργού δράσης και υιοθέτηση ανάλογων προτύπων συμπεριφοράς. - Προώθηση αιεφόρων προτύπων στις κοινότητες και στην καθημερινή ζωή των κατοίκων της περιοχής (Uzzell et al., 1995; Vauchan et al., 2003) - Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων κοινωνικής προσφοράς εντός της κοινότητας, ανάπτυξη από τους μαθητές ενός μηχανισμού θετικής νοηματοδότησης στη διαδικασία συμμετοχής τους στις υλοποιημένες δράσεις, με αποτέλεσμα έναν υψηλό βαθμό ικανοποίησης, δημιουργική χαρά, θετική εμπειρία συμμετοχής κ.τ.λ.. – Κατανόηση από τους μαθητές ότι οι εν λόγω δράσεις αποτελούν αναπόσπαστο συμπλήρωμα του Προγράμματος Σπουδών, γιατί υποστηρίζουν την πολιτισμική και κοινωνική διάσταση του ρόλου του σχολείου. - Συνεργασία και ενίσχυση της ομαδικότητας και των θετικών σχέσεων εκπαιδευτικών – μαθητών- γονέων - κατοίκων της περιοχής.

1.5 Σύνδεση του σχολείου με την αγορά εργασίας

Η μετάβαση από το σχολείο στην εργασία, η αντιστοιχία δεξιοτήτων εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας, η ανάγκη προσαρμοστικότητας των νέων στις απαιτήσεις της αγοράς και της κινητικότητας στον εργασιακό τους βίο, καθώς και η σύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγή και την κάλυψη των αναγκών της τοπικής κοινωνίας είναι ζητήματα που απασχολούν τόσο την εκπαίδευση όσο και την αυτοδιοίκηση. Στην αποτελεσματικότητα της έγκυρης πληροφόρησης-τεκμηρίωσης σχετικά με θέματα εκπαιδευτικών και επαγγελματικών διεξόδων συντελεί η σύμπραξη του σχολείου με φορείς Περιφερειακής ή Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Α.Ε.Ι., ερευνητικά κέντρα, με κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς φορείς, με ενώσεις καταναλωτών, καθώς και με φορείς απασχόλησης, πρόνοιας κ.ά., προκειμένου να πραγματοποιούνται επισκέψεις, ενημερωτικές συναντήσεις, διαδικτυακές επικοινωνίες, μικρές έρευνες πεδίου, συνεντεύξεις. Οι συλλογικές δράσεις σχολείου – Τοπικής Αυτοδιοίκησης άπτονται των ιδιαίτερων στοιχείων που συγκροτούν τη φυσιογνωμία κάθε τοπικής κοινωνίας και δίνουν έμφαση σε χαρακτηριστικά του τοπικού εργασιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Στοιχεία με τοπική διάσταση σχετικά με τη σύνδεση σχολείου με την αγορά εργασίας είναι δυνατόν να ενσωματωθούν στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας στα Γυμνάσια, Γενικά Λύκεια, ΤΕΕ (ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ) της περιοχής,

ώστε να αναπτυχθούν αντίστοιχες δράσεις. Όλες οι δράσεις του σχολείου που σχετίζονται με την αγορά εργασίας πραγματοποιούνται σε στενή συνεργασία με άτομα του τοπικού εργασιακού χώρου. Η υλοποίηση τέτοιου είδους δραστηριοτήτων μπορεί να στηρίζεται οικονομικά από τη Σχολική Επιτροπή, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, καθώς και από διάφορους φορείς και χορηγούς.

Ενδεικτικές δράσεις:

- Ανάπτυξη δράσεων στο πλαίσιο προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας, με θεματικούς άξονες που αφορούν την καλλιέργεια δεξιοτήτων ζωής, το εργασιακό περιβάλλον, την οικονομική δραστηριότητα της τοπικής κοινωνίας, τις εργασιακές σχέσεις και τους τομείς επαγγελματών.
- Υλοποίηση προγραμμάτων Επιχειρηματικότητας των Νέων με βάση τις τοπικές συνθήκες και ευκαιρίες και θέματα όπως: Ανάλυση των χαρακτηριστικών μιας επιχείρησης στην πόλη μου, Βιωσιμότητα επιχειρήσεων στη σύγχρονη κοινωνία, Ενεργός συμμετοχή των μαθητών στο κοινωνικοοικονομικό γίγνεσθαι με βάση τις αρχές της αειφορίας, Η ευθύνη της επιχείρησης προς το κοινωνικό σύνολο, Ανάπτυξη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας, Δομή και Οργάνωση Επιχειρήσεων.
- Δράσεις που αφορούν περιγραφές επαγγελμάτων - επαγγελματικές μονογραφίες (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.).
- Εργασίες για επαγγέλματα που χάνονται, επαγγέλματα που αναπτύσσονται, «πράσινα» επαγγέλματα, «πράσινη» επιχειρηματικότητα, βιολογικές μονάδες καλλιέργειας.
- Δραστηριότητες των «Ημερών Σταδιοδρομίας», που περιλαμβάνουν ενημέρωση για ευκαιρίες σταδιοδρομίας, προσκλήσεις διαφόρων επαγγελματιών της περιοχής και ενημέρωση των μαθητών και κάθε ενδιαφερόμενου για το επάγγελμά τους.
- Οργανωμένες προβολές ταινιών με θέμα τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, όπως η ταινία του Billy Eliot: «Γεννημένος χορευτής» (sep4u.gr).
- Παραγωγή και έκθεση τοπικών προϊόντων μέσα από ένα πρόγραμμα συνεργασίας σχολείου-κοινότητας.
- Δημιουργία και πώληση χρηστικών και διακοσμητικών αντικειμένων από ανακυκλώσιμα υλικά, έκθεσή τους στο Φεστιβάλ Παιδείας και Πολιτισμού του Δήμου.
- Επισκέψεις μαθητών σε εργοστάσια της περιοχής, βιοτεχνίες, εργοτάξια, μεγάλες και μικρές επιχειρήσεις και καταστήματα, ξεναγήσεις και συνεντεύξεις με τους επαγγελματίες.
- Επίσκεψη στο Δημαρχείο, πληροφορίες για την αγορά εργασίας της περιοχής του Δήμου.

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Ανάδειξη του ρόλου της εκπαίδευσης στην πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας και της κοινωνικής ταυτότητας των μαθητών, στο πλαίσιο δραστηριοτήτων Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. - Εμπειρίες μάθησης που

συντελούν στην ωριμότητα των μαθητών. - Συμπόρευση πολιτών με τους μαθητές στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, έμπνευση και ενθάρρυνση των μαθητών από τους πολίτες/επαγγελματίες. – Επαφή των μαθητών με τη σύγχρονη πραγματικότητα, το εργασιακό περιβάλλον και την οικονομική δραστηριότητα της τοπικής κοινωνίας. - Διεύρυνση των οριζόντων δράσης των μαθητών και προσφορά δυνατοτήτων βελτίωσης μέσα από τη συνεργασία με ειδικούς επαγγελματίες.- Σύνδεση της μάθησης με καταστάσεις και περιβάλλοντα της ζωής. - Προαγωγή εύληπτων μηνυμάτων ζωής για την ολόπλευρη ανάπτυξη της παιδικής και εφηβικής προσωπικότητας.

Συμπεράσματα

Το άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία επιτυγχάνεται με εκπαιδευτικές δραστηριότητες που υλοποιούνται εντός του τυπικού Προγράμματος Σπουδών στο πλαίσιο της διερευνητικής-ανακαλυπτικής μάθησης και της διαθεματικότητας, αλλά και πέρα από αυτό, με ημιτυπικές και άτυπες σχολικές πρακτικές γραμματισμού μέσα από καινοτόμα προγράμματα και άλλες σχολικές δραστηριότητες, οι οποίες έχουν παιδαγωγικό χαρακτήρα και φέρνουν τους μαθητές σε επαφή με την τοπική οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα. Με βάση αυτές τις δράσεις, το σχολείο μπορεί να συνδεθεί με την τοπική κοινωνία και αυτοδιοίκηση με όρους ισότητας και διαφάνειας, τους οποίους εξασφαλίζουν οι αρχές της δημοκρατικής συμμετοχής και της κοινωνικής λογοδοσίας, ώστε να συμβάλει σημαντικά στην πρόοδο και στην πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής που ανήκει και να επωφεληθεί πολλαπλά από την κινητοποίηση των τοπικών δυνάμεων που προκαλεί. Σημαντικό στην κατεύθυνση αυτή είναι να διασφαλιστεί ο ρόλος του Σχολικού Συμβουλίου, που όχι μόνο θα εισηγείται αλλά και θα αποφασίζει για την εφαρμογή δραστηριοτήτων λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες της τοπικής κοινότητας και δίνοντας τη δυνατότητα στα παιδιά, στους εκπαιδευτικούς, στους γονείς να αναπτύξουν ουσιαστικότερη σχέση με τα σχολεία τους (Χαραβιτσίδης, 2015).

Σύγχρονο σχολείο, δημοκρατικό, ελκυστικό αλλά και αποτελεσματικό, ανοιχτό στην κοινωνία και στη ζωή είναι το σχολείο που, συνυπολογίζοντας τις ιδιαίτερες συνθήκες, ανάγκες και δυνατότητες κάθε τοπικής κοινωνίας, ανταποκρίνεται στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και, πέρα από την παροχή τυπικής μάθησης και διαπαιδαγώγησης, δίνει έμφαση στην ενίσχυση του αξιακού συστήματος των μαθητών και των θετικών στάσεων και συμπεριφορών. Έτσι, μπορεί να συμβάλει στην καλλιέργεια σεβασμού στις πνευματικές και ανθρωπιστικές αξίες, στην ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης, στην ευαισθητοποίηση σε δημοκρατικές διαδικασίες και σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης.

Οι συνεργασίες εκπαιδευτικών, μαθητών, γονιών και κατοίκων της περιοχής συντελούν στη βελτίωση της μάθησης, στην ενδυνάμωση των δεσμών της οικογένειας με το σχολείο, στη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των δημοτών, στη διαμόρφωση δικτύων εθελοντισμού και πολιτισμού, προσδίδοντας ζωτικότητα και ζωντάνια στην τοπική κοινωνία (Blank, et al, 2003). Μέσα από διαδικασίες διασύνδεσης του σχολείου με την τοπική κοινωνία και

αυτοδιοίκηση, οι μαθητές και οι δημότες έρχονται σε επαφή και ευαισθητοποιούνται σε θέματα και αυθεντικά προβλήματα της περιοχής τους, εμπλέκονται ενεργά και δημιουργικά σε γνωστικό αλλά και συναισθηματικό επίπεδο, αναπτύσσουν κριτική σκέψη συμμετέχοντας στο κοινωνικό γίγνεσθαι και συνειδητοποιούν ότι μπορούν να συμβάλουν οι ίδιοι στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Blank, M., Melaville, A., Shah, B. P. (2003). *Making the difference: Research and practice in community schools*. Washington, DC: Coalition for Community Schools.
- Kress, G. (1999). *Education of the 21st century. Inaugural lecture*. London: Institute of education, University of London.
- Uzzell, D. L., Rutland, A. & Whistance, D. (1995). Questioning values in environmental education. In *Values and the environment: A Social Science Perspective*, A. Guerrier, Y. N. Alexander, J. Chase, and M. O'Brien (Eds.), 171–182. Chichester: John & Sons.
- Vauchan, C., Gack, J., Solorazano, H. & Ray, R. (2003). The effect of environmental education on school children, their parents, and community members: a study of intergenerational and intercommunity learning. *The Journal of Environmental Education*, 34(3), 12–21.
- Αγγελίδου, Ε. & Κρητικού, Ε. (2005). Πώς διαγράφεται το προφίλ εκπαιδευτικών Δ/θμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής που διέκοψαν μόνιμα ή προσωρινά υλοποίηση προγραμμάτων Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Στο *Πρακτικά του 1^{ου} Συνεδρίου Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης*. Κόρινθος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.). *Υλικό πληροφόρησης - Επαγγελματικές μονογραφίες*. Ανακτήθηκε 10 Μαΐου 2016 από <http://www.eoppep.gr/index.php/el/work-guidance-and-consulting/developing-careers-adult/information-manual>
- Επαγγελματικός Προσανατολισμός (sep4u.gr) – *Ταινίες με θέμα τον επαγγελματικό προσανατολισμό*. Ανακτήθηκε 10 Μαΐου 2016 από <http://sep4u.gr/13265/tenies-pou-na-echoun-thema-ton-epangelmatiko-prosanatolismo/>
- Κατσαρός, Ι. (2008). *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ, Π.Ι.
- Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κουτσογιάννης, Δ. & Παυλίδου, Μ. (2012). *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: για διαθεματικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της ζώνης φιλολογικών μαθημάτων και με άλλα γνωστικά αντικείμενα, για ημιτυπικές και άτυπες σχολικές πρακτικές, με διαδραστικούς πίνακες και φορητούς υπολογιστές*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Υπουργείο Παιδείας, Δια βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Ανακτήθηκε 10 Μαΐου 2016 από http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/melete_gia_ta_diathematika_senaria_koutsogiannes-paulidou.pdf

- Πασιαρδής Π. & Πασιαρδή Γ. (2006). *Αποτελεσματικά σχολεία – πραγματικότητα ή ουτοπία*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Σαΐτης, Χ. (2002). *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης: θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Ατραπός.
- Σπυροπούλου, Δ., Αναστασάκη, Α., Δεληγιάνη, Δ., Κούτρα, Χ., Λουκά, Ε. & Μπούρας, Σ. (2008). Καινοτόμα Προγράμματα στην εκπαίδευση. Στο ΥΠ.Ε.Π.Θ. / Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. *Η Ποιότητα στην Εκπαίδευση*. Αθήνα, 197-239.
- Χαραβιτσίδης, Π. (2015). *Ανοιχτά σχολεία σε ανοιχτές κοινωνίες*. Ανακτήθηκε 10 Μαΐου 2016 από <http://www.avgi.gr/article/5842709/anoixta-sxoleia-se-anoixtes-koinonies>